

Афанасьєва Н.Є., кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології, Університет цивільного захисту України, м. Харків

СТАВЛЕННЯ ДО МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЇ КУРСАНТІВ З РІЗНИМ ТЕРМІНОМ НАВЧАННЯ

Постановка проблеми. Поняття «професійна спрямованість» широко використовується в наукових дослідженнях проблеми профорієнтації. Ми вважаємо спрямованість складною й важливою психічною властивістю особистості, що займає провідне місце в її загальній структурі. Але професійна спрямованість та відношення до майбутньої професії можуть суттєво змінюватися в процесі навчання у вищому навчальному закладі.

Метою роботи є дослідження відношення до майбутньої професії у курсантів з різним терміном навчання.

Виклад основного матеріалу. У дослідженні брали участь курсанти 1 і 5 курсів Університету цивільного захисту України, у кількості 60 чоловік.

Ми виходили із припущення про те, що в процесі навчання у вузі змінюється професійна спрямованість особистості й відношення до професії взагалі. Це пов'язано з тим, що, вступаючи до вузу, абітурієнти й курсанти першого курсу мають досить неясне уявлення про майбутню професію, про ті вимоги, які вона пред'являє до якостей і здатностей особистості. У процесі оволодіння професійними знаннями й уміннями відбувається переоцінка первісного відношення до професії й змінюється професійна спрямованість. Відомий факт, що на другому курсі більшість курсантів (студентів) переживають першу професійну кризу, пов'язану саме з переоцінкою цінності професії й оцінкою відповідності власних особистісних якостей професійним вимогам. Частина курсантів (студентів) припиняє навчання або міняє спеціалізацію. Механізм зміни професійної спрямованості, відношення до професії в процесі навчання у вузі до кінця ще не досліджений. Тому ми й обрали дану проблему для вивчення.

Для досягнення поставленої мети нами була складена анкета, щоб одержати інформацію про причини вибору саме цієї професії, про її престижність і професійні плани на майбутнє тощо.

Аналізуючи отримані результати, можна сказати, що більшість курсантів I курсу (93%) і V курсу (77%) вважають вибір своєї професії правильним, що якби їм представилася можливість змінити свій вибір або відношення до даної спеціальності, то вони б його не змінили. На нашу думку, це пов'язано з тим, що інтенсивне формування професійної спрямованості відбувається ще в старшому шкільному віці, для якого характерний розвиток стійких інтересів, вольових якостей, самооцінки.

Більшість курсантів I курсу (83%) і V курсу (80%) розраховують працювати за своєю спеціальністю, і їхній вибір схвалюють близькі й рідні їм люди. Ми думаємо, це пов'язане з тим, що курсанти планують у достатньому ступені оволодіти професією при одержанні професійної освіти. А близькі й рідні їм люди схвалюють вибір професії, тому що вважають її перспективною, сприяючою особистісної самореалізації і престижною.

Дослідження показало, що курсанти, які навчаються на I курсі більшою мірою (53%) задоволені навчанням, на відміну від курсантів, які навчаються на V курсі (40%). Ми вважаємо, що це пов'язано з підвищенням вимогливості до якості освіти у курсантів старших курсів, бо вони вже достатньо чітко уявляють зміст власної професійної діяльності.

Результати анкетування вказують на те, що професійна спрямованість курсантів не відповідає мрії ні курсантів I курсу (67%), ні V курсу (77%), це пов'язано з тим, що професійне становлення й всі наступні зміни особистості залежать від соціальної політики держави й потреби у самовираженні в професійній кар'єрі.

Також було виявлено, що приблизно 90% курсантів, як I, так і V курсів вчаться для отримання вищої освіти. На сьогоднішній день без вищої освіти дуже складно реалізувати себе в житті, придбати право на кваліфіковану, високооплачувану роботу.

Значущі розходження ($p \leq 0,01$ рівні за критерієм Фішера) виявлені в тім, що 56% курсантів V курсу більшу частину вільного часу займаються самоосвітою, на відміну від курсантів I курсу, де тільки 26% займаються самоосвітою. На наш погляд, це пов'язане з тим, що курсанти V курсу на відміну від курсантів I курсу реально усвідомлюють потребу у самостійному навчанні, формуванні професійних знань, умінь і навичок, які їм необхідні у подальшій, професійній діяльності. Вони прагнуть стати кваліфікованими фахівцями, використовуючи різні можливості.

I вірогідно значущі розходження ($p \leq 0,05$) отримані в тім, що 97% курсантів I курсу впевнені в престижі власної професії, на відміну від курсантів V курсу (77%). Ми вважаємо, це пов'язано з тим, що змінюється зміст поняття „престижність” по мірі отримання курсантами професійних знань, вмінь та навичок. Крім того, в процесі навчання спостерігається формування психологічної, особистісної зрілості, що сприяє переоцінки деяких складових потребово-мотиваційної сфери особистості.

Висновки. Порівняльний аналіз відношення до майбутньої професії курсантів з різним строком навчання показав, що це відношення не погіршується в процесі навчання; змінюється зміст ціннісно-змістовної сфери особистості у бік більшої суспільної корисності й відповідальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Головаха Е.И. Жизненная перспектива и профессиональное самоопределение. Киев: Научная мысль, 1988. - 137с.
2. Миславский Ю.А. Саморегуляция и активность личности в юношеском возрасте. М.: Педагогика, 1991. - 152с.
3. Практическая психология образования / Под ред. И.В.Дубровиной. М.:ТЦ. Сфера, 1997. - 530с.